نمرەیا پۆستەیێ

٣٩ ٧٤٦ دێرسم (٢+٣ رەقەم)

٤٢ ١٢١ دیاربەکر

نمرەیا پۆستجیرۆییێ

دو رەقەم: پچـ: ٩ـ٦٧

سێ رەقەم: پچـ: ٩ـ٠٣ ٥

چار رەقەم: پچـ: ٩ـ٠١ ٢٤

پێنج رەقەم: پچـ: ٩ـ٠٢ ٧٨ ٢

شەش رەقەم: پچـ: ٩ـ١٧ ١٧ ١٧

حەفت رەقەم: پچـ: ٦ـ٢٨ ٤٥ ٧٦٥

نمرەیا بانکجیرۆییێ

بجـ: ٣٤٩٨ـ٧٨٥ (هەرتم ٤+٣ رەقەمن و ب بەندکێ ژێک تێن ڤەقەتاندن)

نمرەیا خودێدانێ

651227 yan 27.12.1965 yan 27/12/1965 yan jî 27.XII.1965

نمرەیا ISBN و ISSN ێ

مانەیا ISBNێ «International series of Book Numbers»ە و

ژ نمرەکرنا پرتووکان رە تێت ب کار ئانین. مرۆڤ دکارە نێڤبەرا رەقەمان ڤالا بهێلە

یان ژی بەندکەکێ بێخە نێڤبەرا وان. ئەو وها تێن گرووب کرن: 7 067 8773 91 ISBN یان ژی 7-067-8773-91. رەقەما پاشیێ یا کۆنترۆلکرنێ یە و دکارە رەقەمەکا 9-0 بە.

و رەقەما ISSN ێ ژ بۆ کوڤاران تێت ب کار ئانین. ئەو وها تێت نڤیساندن: ISSN 0282-1842 (هەرتم 4+4 رەقەمن ب بەندکێ ژێک تێن ڤەقەتاندن و نایێن گرووب کرن.)

نێڤبەر

٧٥) دڤێت رەقەم نەیێن کورت کرن. مرۆڤ وها دنڤیسە:

2-300 کەسان (2 تا 300 کەسان)

و

200-300 کەسان (200 تا 300 کەسان).

لێ بەلێ مرۆڤ دکارە د نێڤبەرا هەژمارا سالان دە کورتکرنەکێ چێبکە: شوونا 1050–1952ێ 1950–52.

شانەک

مرۆڤ دکارە «200–300 » کەسان بنڤیسە یان ژی «نێڤبەرا 200 و 300 کەسان».
لێ بەلێ مرۆڤ نکارە «نێڤبەرا 200–300 کەسان» بنڤیسە. (ل خێزکا ئاخافتنێ

بنێره). د سوێدی، فرانسی و ئنگلیزیێ ده ژی وەلێ یه. ل ڤان نموونەیێن ژێری بنێره:

Between 888 and 905, many Kurdish tribes rose in rebellion against the domination of ther Arab rules, asserting independence.

Bedr Khan, Sureya(1928),
The Cose of Kurdistan Against turkey, pp.26

Following the Armenian massacres of 1894-96, under the inspiration of Abd-ul-Hamid, a group of Kurdish leaders cane at last to a realiztion of the disastrous effects of misguider religious fervor upon their people, as well as of the folly and the infamy of the Turk’s Pan-Islamic policy.

Bedr Khan, Sureya(1928),
The Cose of Kurdistan Against turkey, pp.30-31

رەقەم و تیپ پێک ره

٧٦) گاڤا کۆ رەقەم و تیپ کۆمبینه پێک ره تێن ب کار ئانین هنەک جاران ڤالاهی دکەڤه نێڤبەرا وان، هنەک جاران ژی ڤالاهی ناکەڤه نێڤبەرا وان.

A4, G3, AK4, E 4, sinif 5 a, Mîg 29

قاعدەیەکا باش ژ بۆ ڤی ئاوایی نینە، ل گۆرا رەوشێ مرۆڤ ڤالاهیێ دئێخە نێڤبەرا وان ئان نائێخە نێڤبەرا وان.

ژمارناڤێن بنگەهی

٧٧) د کرمانجیێ دە ژمارناڤێن بنگەهی ژ یەکێ هەتا داویێ نە:

یەک، دو، سێ، چار، پێنج، شەش، حەفت، هەشت، نەهـ، دەهـ، یازدەهـ، دوازدەهـ، سیزدەهـ، چاردەهـ، پازدەهـ، نۆزدەهـ، بیست، ... سهـ، چل، پێنجی، شێست، حەفتی، هەشتی، نۆت، سەد، هەزار، ملیۆن، قتلیۆن ...

تەوانگا ژمارناڤێن بنگەهی

٧٨) د کرمانجیێ دە زایەندا هەمی ژمارناڤێن بنگەهی مێ یە و ئەو ب «ê»یێ تێن تەواندن. بۆتی، حاجی بەیری، بەهدینی، هەکاری و کلاسیکێن کرمانجی ژمارناڤان مێ د هەسبینن و ب قەناعەتا من ئەڤ ژ وان تەوانگێن دی راستترە.

یەکێ، ددۆیێ، سێیێ ، چارێ، پێنجێ، شەشێ، حەفتێ، هەشتێ، نەهێ، دەهێ، یازدەهێ، دوازدەهێ، ... بیستێ، ... سهێ، چلێ، پێنجیێ، شێستیێ، حەفتیێ، هەشتیێ، نۆتێ، سەدێ، هەزارێ، ملیۆنێ، ترلیۆنێ، قتلیۆنێ ...

یانی مرۆڤ دبێژە:

ئەز یەکێ دبینم.
ئەز چارێ دبینم.
ئەز هەشتیێ دبینم.

ژ ڤان نموونەییێن ژۆری دیار دبە یا کۆ مرۆڤ دبینە هەژمار ب خوەیە، نە ناڤدێرەکا کۆ دایی پەی وی یە.

لێ د نموونەییێن ژێری دە ییێن کۆ مرۆڤ دبینە نە هەژمار بی خوە، لێ ناڤدێرن:

ئەز یەک زەلامی دبینم.
ئەز چار زەلامان دبینم.
ئەز پێنجی زەلامان دبینم.

ئەز دێ نهۆ نموونەیەکێ بنڤیسم و راڤێ بکم:

ئەز ٢٧ زەلامان دبینم.

هەگەر کۆ ئەم ناڤدێرا کۆ «زەلام»ە راکن هنگێ ئەم دکارن هۆلێ بنڤیسن:

ئەز ٢٧ ـ ان دبینم.

یانی ئەڤ «ان»ا هە تەوانگا ناڤدێرەکا گەلەژمارە کۆ دایە پەی ژمارناڤێ.

ل فەرقا کۆ د نێڤبەرا ڤان دو نموونەیان دە هەیە بنێرە:

ئەز سالا ١٩٩٧ــ ێ بووم ٣٢ ــ سالی. (ئەز وێ سالێ بووم ٣٢ ــ سالی.)
ئەز ١٩٩٧ سالان نکارم بژیم. (ئەز وان نکارم بژیم.)

د نموونەیا ئەولی دە «١٩٩٧» ژمارناڤەکا یەکەژمارە کۆ ب «ێ ê»یێ تێت تەواندن و مرۆڤ دکارە پرۆناڤا «وێ» بئێخە جهێ وێ و لێکەرەک دکارە بدە پەی وێ. لێ بەلێ د نموونەیا ددۆیێ دە «١٩٩٧» ژمارناڤەکە کۆ ناڤدێرەکا گەلەژمار «سالان» دایە پەی وێ، پرۆناڤا تەواندی «وان» نکارە بکەڤە جهێ ژمارناڤێ و لێکەرەک ژی نکارە بدە پەی وێ.

یانی مرۆڤ نکارە ببێژە:

ئەز سالا ١٩٩٧ ــ ان بووم ٣٢ــ سالی. (ئەز وان سالێ بووم ٣٢ ــ سالی.)

ژ بەر کۆ «١٩٩٧» یەک سالە و تەنێ پرۆناڤا تەواندی «وێ» دکارە بکەڤە جهێ وێ.

شانەک

د هەڤێ تەوانگا ژمارناڤێن بنگەهی دە نێرینەک هەیە کۆ دبێژە ژمارناڤان زایەندێن جدا هەنە و ژ لەورا ژی دڤێت ئەو ل گۆر وان زایەندان بێنە تەواندن. ل گۆر نێرینا جەلادەت ئالی بەدرـ خانی زایەندا ژمارناڤا «١»ێ مێ یە، لێ یا ژمارناڤێن ژ ٢ێ

تا ٢٠ێ گەلەژمارە و یا ژمارناڤێن گرۆڤەر ٣٠، ٤٠، ٥٠، ٦٠، ٧٠، ٨٠، ٩٠ و ١٠٠ێ نێرە و لەورا دڤێت ب «ی Î»یێ بێنە تەواندن. ل گۆر تەئۆریا وی ئەڤ نموونەییێن ل ژێری راستن:

ئەز یەکێ دبینم.
ئەز چاران دبینم.
ئەز چلی دبینم.

جەلادەت دبێژە ژ بەر کو زایەندا «چارێ» گەلەژمارە ئەو ناڤدێرا خوە ژی ل گۆر خوە د تەوینە. لێ راستی نە وەلێ یە. ژ بەر کو نە ژمارناڤێ تەوانگا خوە دایە ناڤدێرێ، تەوانگا گەلەژمارا ناڤدێرێ ب ژمارناڤێ ڤە بوویە. گاڤا ئەم «ئەز چاران دبینم» دبێژن ناڤدێرەکا ڤەشارتی هەیە کو ئەم ب ناڤ ناکن. دڤێت ئەم بێژن «ئەز چار زەلامان دبینم» یان «ئەز چار تشتان دبینم». هەگەر کو ب راستی ژی تەوانگا ژمارناڤێ تەهسیر ل ناڤدێرێ بکرا دڤێت مە «ئەز یەک زەلامێ دبینم» بنڤیساندنا ژ بەر کو زایەندا «یەکێ» مێ یە.

یانی ژمارناڤ مێ نە و هەمی ژمارناڤ یەکەژمارن، لێ بەلێ ناڤدێرێن دکەڤن پێشیا وان ئان ددن پەی وان دکارن گەلەژمار یان یەکەژمار بن.

ژمارناڤێن رێزێ

٧٩) د کرمانجییێ دە ژمارناڤێن رێزێ ب ئاریکاریا پرۆناڤێن ئشارکی «یێ» و «یا» و

«ییێن» تیێن چێکرن.

یێ یەکێ، یێ ددۆیێ، یێ سێیێ، یێ چارێ، یێ پێنجێ، یێ شەشێ، یێ حەفتێ، یێ هەشتێ، یێ نەهێ، یێ دەهێ، یێ یازدەهێ، یێ دوازدەهێ، ... یێ بیستێ، یێ سهێ، یێ چلێ، یێ پێنجیێ، یێ شێستیێ، یێ حەفتیێ، یێ هەشتیێ، یێ نۆتێ، یێ سەدێ، یێ هەزارێ، یێ ملیۆنێ، یێ ترلیۆنێ، یێ قتلیۆنێ ...

د کۆمەکان دە پرانیا جاران پرۆناڤێن ئشارکی «یێ» ، «یا ، و «ییێن» دبن ڤەقەتاندەک و ب ناڤدێران ڤە دبن. ژ بکارانینا وان یا د کۆمەکێ دە مرۆڤ دزانە کا ئەو چاوا ژمارناڤێن بنگەهی دکن ژمارناڤێن ریزێ و کا ئەو تەوانگێن ژمارناڤێن بنگەهی نە ئان نۆ.

گاڤا کۆ ئەم «ئەز سالا ١٩٨٦ێ چووم وانێ» دبێژن هنگێ ئەم ژمارناڤێ ل گۆر زایەندا وێ یا مێ دتەوینن. لێ گاڤا کۆ ئەم «جارا پێنجێ، زەلامێ حەفتێ، مرۆڤێ دەهێ، دەنگبێژێ سەدێ و هتد» دبێژن ئەم وان دئێخن ریزەکێ دە.

ئەز دێ ژ هنەک کلاسیکێن کرمانجان هنەک نموونەیان بدم کۆ تەئۆریا جەلادەتی پشتراست ناکن. ئەحمەدێ خانی د «نووبهارا بچووکان» دە هۆلێ دنڤیسینە:

ژ کەلیما ثانی تو بگرە هەرفا چارێ
تاریخە ژ بۆ «نووبهارێ»

هەروها گاڤا کۆ ئەحمەدێ خانی رکنێن ئسلامێ دهەژمێره ئەو هۆلێ دنڤیسینە:

رکنێن د ئسلامێ ده پێنجن:

رکنێ ئەول

رکنێ ددۆیێ

رکنێ سییێ

رکنێ چارێ

رکنێ پێنجێ

مەلا مەحموودێ بایەزیدی سالا ١٨٥٨ێ جلدێ یەکێ یێ «شەرەفنامەیا» شەرەفخانێ بدلیسی ژ فارسیێ وەرگەراندیە بۆ کرمانجیێ. د رووپەرێ ددۆیێ یێ دەستنڤیسا مەلا مەحموودی ده دابەشکرنەکا هۆلێ هەیە:

قسمێ ئەول

قسمێ دوییێ

قسمێ سییێ

قسمێ چارێ

شانەک

د ڤێ سەدسالا پێشییێ ده هنەک کرمانجان دەست پێ کرنە کۆ ژمارناڤێن رێزێ ب «ـەم» و «ـەمین» دنڤیسین. ئەڤ ب تەهسیرا سۆرانییێ هاتیە نێڤ کرمانجان. ژ

ئالیێ گرامەرێ ڤە ت بڤێ نەڤێ نینە کۆ مرۆڤ وەکی سۆران بکە، ژ بەر کۆ د کۆمەکێ دە دیار دبە کا «ێ: ê»یا ب ژمارناڤێ ڤە بوویی تەوانگە ئان نۆ:

ژمارناڤێن ریزێ

جارا سەدێ

هلبژێرێ ددۆییێ

پێغەمبەرێ شەشێ

سەرۆک وەزیرێ نەهێ

ژمارناڤێن بنگەهی(تەوانگ)

کەرەم سالا ١٩٥٥ـ ێ ژ دیا خوە بوو.

خەزال ژ هەژمارا ٦٠ـ ییێ هەس ناکە.

من هێڤیا خوە ژ رۆژا ٢٠ـ ێ بری.

٨٠) مرۆڤ دکارە ژمارناڤێن ریزێ ب رەقەمان ژی بنڤیسە. پرانیا جاران مرۆڤ نقتەیەکێ داتینە پشت رەقەمێ، وەکی:

1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., ... 20.

شانەک١

شوونا نقتەیێ (.) مرۆڤ دکارە بەندکەکێ (ـ) داینە پشت رەقەمێ و